

KISIM I:
ÖLÜM, YAŞAM VE NEDEN BURADAYIZ?

Düzyazı evse, şiir eve yanarak ve koşarak giren bir adamdır
Yorumşiir adamı fare görür

Düzyazı evse, şiir eve yanarak ve koşarak giren bir adamdır
Yorumşiir kendiliğinden arka kapıyı açar

Düzyazı evse, şiir eve yanarak ve koşarak giren bir adamdır
Yorumşiir adamı duvara iter

Düzyazı evse, şiir eve yanarak ve koşarak giren bir adamdır
Yorumşiir adamı söndürür evi yakar

HOUDINI'NİN EN BÜYÜK HİLESİ

Bizden farklıydı, düşünemiyordu
Ensesindeki yumruğu
Çok geç tanıdı
Çok ani tanıdı
Düşünmeden fark etti, çıkan kuyruğu ensesinden
Şaklattı ve kaldık altında

Tanıdı ensesini kamçılaman eli
Ensesini döven, ezen, üzen ne varsa
Tutup atan şuraya buraya
Hayvanın gözlerini göz yuvarlarına oturttu

Göz yuvarı nedir bilmiyorum, susun dediyse bir hayvan
Bir bildiği yoktu
Kuyruğu ensemblemde çıkan
Hayvanın
Gözünü yakasına yapıştı Houdini'nin
İpten önce ben, ben boğacağım seni
Ve ensemblemde çıkan kuyruk şakladı Houdini'nin boynunda, yetmedi
Yılan
Ahtapot
Sardım onu
Affetmedim bileğinden çıkardığı melankoliyi
Affetmedim eteğimden söktüğü coşkuyu
Ayırt edememeye, davranmamaya, olmamaya zorladım onu

Cevap vermeye zorladım, söyle dedim, söyle Houdini
Houdini'nin en büyük hilesi neydi?
Bağlanmadan önce kabartması mı gövdeyi yoksa
Çözemeyeceği iplere bağlatmaması mıydı kendini
Hiçbir ipe aldırması mıydı fırlatıp atarken
Yoksa hep aynı tanıdık ipin içinde kalması mıydı

Ya da ipin Houdini tarafından sarılması mıydı hile

Bunlara cevap vermedi, seslendi bana;
Antonio, at mızrağı, bu senin ne ilk ne de son günahın
Antonio, nasıl çıktın oraya, bizi de indir, beni de indir
Antonio, dur atma, o senin çocukluğun o senin geleceğin
O senin elinden tuttuğun ter
Antonio, o mızrak ensendeyken konuşabilir misin bir salonda
Şaklatabilir misin acaba mızrağı da kuyruğun gibi
Antonio, bitti işim insanla, başka bir canavarı seveceğim
bundan sonra.

SUYA ATLAYAN ADAM

Evet düzyazı evet bin kere EVET eğer bir evse şiir de evet
o evin içinden yanarak ve koşarak geçen bir faredir evet EVET
– sen bunu bil –

ama

HAYIR

Hayır bir de koşarak geçen farenin dışarıdan izlenişi
anımsanışı
içinden geçtiği odalar kat ettiği boşluk tarafından
evin kendisi ve parçaları tarafından hayal meyal
yorumlanışı

alevin belleği anlam çıkarma hah
çabasıdır evin bu geçişten.

Anlamı reddedip kaçmak istemesi farenin
yanmaktan çok
oy ki reddedip kendi anlamını yanmak
istemesidir.

Yazmanın kendisi kurtarmaya daırdır. Kurtarılan sözler metinde
yaşarlar. Kurtarılamayan söz gerçekte boğulur. Bıyığımın ucuna

küçük su damlalarının takılması hislerinden birini yazdım. Diğeri boğuldu gitti. Koşarak ve yanarak giren adamı kim kurtaracak? Kendi kendini kurtarmak Tanrı sözünde bile yoktur. Kendi kendini yazan harf var mı? Harfler her zaman sinsî, her zaman iki yüzlüdür. Bir yüzleri okunur diğeri, karanlık yüzleri yanan fareyi kurtarmayı düşünür. Evler dalgın düşünürlerdir. Odaların boşlukları tezcanlıdır. Ev dediğın düşüncelerini paylaşmak için acele etmez bilir

ne kurtarma

ne kurtarılmaya gerçekteştiğî anda sabittir.
Tespit edilen ikili konuşmalar: Ev ile fare; boşluk ile ateş,
kıpırtısızlıkla koşma; gözlenemeyen ile algılanabilir olan; adam ile adam olmayan.

Aynı sahneyi tekrar tekrar alacağım. Adam, fare, kim olursa, tekrar tekrar girecekler eve. Ev, sürekli değışecek. Mesafeleneceğim tüm yeni olana. Senin için Houdini. Sen dön diye tekrar ve atla diye suya.

Köhne bir yazıyı eksilte eksilte daha da eskilere ittireceğim. Provakasyon böyle çalışır. Öfkelenen yazı, bugüne taş üzerinde taş bırakmama kararlılığıyla gelene kadar üzerine gideceğim. Bütün evleri afişe edeceğiz, bütün yanan adamları itibarsızlaştıracamız, fareleri sen yutacaksın, boşlukları ben.

BOĞULMA KORKUSU (SUSAL)

Su için su, bir yere kadar. Arkasından (su duvarının) geri geri geldiğinden beri kaşlarını çatmış bir şekilde ıslak ıslak etrafını süzmekten fazlasını yaptığı pek de söylenemez. Coşku su toplar; inanç şişkinlik yapar; heves kalmaz salt suya dayanan bir sefer için kayak üretmeye, pek o kadar. Susal bir beğeniye hitap etmek, dahası

susal bir deneyimi tetiklemek suya gelirken düşer yolda. Susal bir unutmaya zemin hazırlanır –başka bir zamandan suya atlamayı ve bu zamanı, şu ânı, unutarak suda kalmayı– suya dair notlar aldığı defterinin omurgası sayar. Bir yerde toz kalkmış. Göze giren güneş. Her renk dalgasıyla gelir. Kurbağalar suyu sonradan sevdi.

Hâl böyleyken suyun her yuvarlanması kendi yorumunu ileriden geriye doğru içerecektir. Gelecekte bugüne doğru, tam hatırlayamayarak, tam çıkaramayarak. Şu anki deneyimini düşünmek, daha doğrusu böyle bir düşünmeye yüzünü dönmek, bunu bir yaklaşım hâline getirmek yapılabilir gözükür suya. Ve sonra her yaklaşımı bir yeniden-yaklaşım ve her düşünceyi bir yeniden-düşünce hâline getirmek. Suyla başlayan bir defterin, su defteri olarak başlayan bir defterin, yeniden-sularla ilerlemesini izlemek, ta ki ölümle ilgili bir tartışma yeniden-ölümle ilgili bir tartışmaya –yaşam varsa ölüm de vardır, yaşamı sevmek istiyorsan ölümü de sevmen gerekir düşüncesi, ancak yaşamın-yokluğunda ölümün-yokluğunu bulabilirsin ve yeniden-ölümde yeniden-yaşamı bulabilirsin vargısına– dönene dek.

Öyleyse yaşama dokunabilmek için ölüme el sürmek gerekir; yaşamı koklayabilmek için burnunu ölüme yaklaştırmak. Karanlık çağlarda su mutluydu. En tekdüze sualtının bile huzuru yerindeydi.

Yaşamı duyabilmek için, ölüme o en yaklaştığı ânda, suyun altında, kendini kurtaramadan boğulmak üzere olduğu, başka biri tarafından fark edilip birazdan kurtarılacağını bilmediği, çaresizce kaldırdığı başıyla suyun yüzeyine doğru bakakaldığı, boz bir korkuyla gözlerinin ve bakışının donduğu, bütün bedeniyle hatta, kıpırtısız neredeyse kaldığı, nedense çırpınmadığı bile doğru düzgün, o ânda, duyduğu yaklaşan ölümün sesini düşünüyor. Ölümün sessizliğinden ayırmaya, işitmeye çalışıyor. Su-kulak kesildi.

Hem karşılaştırmak da istiyor. Tanık olduğu gerçekleşen

ölümlerin gerçekleşen sesleriyle. Duyar duymaz ölümün sesi diye düşüneceğimiz bir ses miydi gerçekleşen ölümlere tanık olurken duydukları, yoksa o sesi ölümle ilişkilendirebilmek için o deneyime muhtaç mıydı kişi?

Anımsadığımızda, ölümün sesini anımsadım diyeceğimiz, canın çıkmasının sesi nasıl? Kalbin etkili bir pompa olmaktan çıkmasının hastanedeki kalp monitöründeki sesi, son nefesin sesi, darağaçlarında duyulan son çıtırtı – bunların hepsinin bastırıldığı alttaki ses, canın çıkmasının kendi çıkış sesi nasıl?

Dahası, bu ses, bir örtü gibi, ölümle ilgili bir tartışmayı ve bir yeniden-tartışmayı örttüyse, o örtüyü kenarından çekingen bir biçimde hafifçe kaldırdığımızda ne çıkar karşımıza?

Su için su, su kenarına kadar, sonra su duvarı başlar, derken yaşamı yaşamın-yokluğuyla mücadelesi içinde göz önüne getirmek için durup hayal gücünü toplaması gerekir yorgun insanın. Bir su içesi.

KELEPÇELER KRALI (ESKAPİST)

Aslında grotesk olan gösteriyor oluşu, Houdini'nin, sunuşu, Amerika Birleşik Devletleri'ni karış karış ve çeşitli dünya kentlerini gezerek güvenlik sistemi diye sunulan şeyin kırılğanlığını, kofluğunu, kâğıttan kaplanlığını, hemen tüm temel beden kontrol araçlarının, kelepçelerin, zincirlerin ve deli gömleklerinin geçersizliğini. Özel güçlerim yok diyor, ama işimde iyiyim. Disiplinliyim, yetenekliyim, adanmışlığım var ve çalışkanım. Sonra kâğıt kaplanın kuyruğunu yakıyor, perde! Üfleyip söndürüyor, perde! Alkışlarımızı beklerken nefes nefese. Sıradan bir adama benziyor bakışları. Alnı dinç.

Karanlık gözle ama açıktan, herkesin gözü önünde, hatta erken

dönem kameralarının gözü önünde, apaçıklıkta, gene de yaptığının etrafında bir belirsizlik hâlesini koruyarak yapabiliyor. Bir 'suçlu' olsaydı Houdini, nasıl yaptığını, kelepçelerden nasıl kurtulduğunu açıklamak zorunda olacaktı. Bedenine sığmayan bir gösteri olarak meslek sırrını saklamaya hakkı var. Zaten kendi yazılarına bakarsak suçluların pratiklerini, sofistike hırsızların, incelikli dolandırıcıların çalışma biçimlerini, işlerini ciddiye alma seviyelerini, prensiplerini, iş ahlaklarını ve temel mantıklarını gösteri dünyasının fark yaratan figürlerinden pek de ayırmadan incelediğini görüyoruz. Binaya dışarıdan tırmanan rüya kahramanları.

İşte reklamını böylece dolaylı yoldan güvenlik sistemine yaptırmış oluyor. Çok da dolaylı sayılmaz gerçi. Reklam ve tanıtım çalışmaları çerçevesinde güvenlik sisteminin zaafalarını sergileyen bir sihirbaz Houdini. Rusya'dayken, Sibiry'a gönderilen hükümlülerin arasındaki yerini alıyor, onu kilitlerken kullandıkları anahtar aynı kilidi açmaya yaramıyor, kilidini açabilecek tek anahtar Sibiry'da hükümlüleri bekleyen yetkilinin elinde. "Eğer başaramasaydım Sibiry'a kadar gitmek zorunda kalacaktım," diyor. Ama yirmi dakika sonra kendini bu kilitten kurtarmış, çıkmıştır. Sibiry'da onu nafi bekleyen kar.

Houdini hep değilse de sıklıkla gösterilerinden neredeyse çırılçıplak çıkar. Üzerinde sadece uzun donu kalmışken birileri onu kelepçeler, bağlar, kilitler ederler - ağzı açık izleyiciye sahnede bir hile olmadığını göstermenin en iyi yolu olabildiğince çıplaklık ve saf beden sunmaktır. Saf yaşam sembolü, çıplak yaşam metaforu gibi *escapist* oradadır, kelepçelenmiştir.

Escapist; kaçışçı diye mi Türkçeleştirmeli Houdini'nin uzmanlık alanını? 'Hayalperest' diye de çevriliyor aslında bu sözcük, ama Houdini örneğinde belirli kilit durumlardan kaçıp kurtulmak anlamında doğrudan bir kullanımı var elbet. Ancak *escapist* 'romantik' de demek. 'Gerçeklerden kaçan kimse' diye de geçiyor.

'Kaçış edebiyatı' ifadesi yaygındı 1980'lerde. Belki de *escapist* sözcüğünü Türkçeleştirmeye çalışıyorlardı. Kastettikleri 'escapist edebiyat'tı belki. 2020'de bir kaçış edebiyatı olarak Houdini kaçışçılığı mümkün olabilir mi? Hatta sözcükleri pek çevirmeden Türkçeye geçmiş bir akım gibi dile alasım var: Eskapist Edebiyat.

Kurtulduğunda Houdini, her ne kilitse tutulduğu, ve yeniden başladığında hayata, kilitten çıkıp, çırılçıplak başlar bence. O uzun donu saymıyorum ve bebek bezi gibi görüyorum. Kendini her seferinde yeniden onar. Sürekli çıtayı yükseltişindeki ceketsizlik budur. Çıtayı yükseltme, aslında bu sıfırlama mantığı, felaketin derecesini yükseltme olarak işliyor. Büyülenmeden edemiyorum: Varılan zafer ânı, Houdini'nin dönüp dolaşıp olduğu gibi olduğu an. Kaybettiği damlasını bulduğu, kendini soktuğu dertten kendini çıkarabildiği an. Herkese rağmen - orada seyirci rolünde, kalabalıklar hâlinde durup hiçbir yardımda bulunmadan sadece izleyen diğerlerine rağmen. Kendi kendini eksiye aldığı, sonra kurtarıp sıfırlandığı an. Kendisi olduğu an. Büyük başarısı bir şeyi harika üretmek veya harika üretir noktaya gelmek değil; harika bir vücut geliştirici olmak veya repertuvara harika bir hareket katmak değil becerisi. Bir sporcuya benzemiyor pratiği, sürekli rekor kırıyor ancak asla bir rekortmen değil. Muzaffer bir komutan ya da elektriği bulan adam değil. Ürünü bir nesne olmadığı gibi bir faydası da yok insanlığa veya doğaya. Büyük zaferi, her şeye karşın, her türlü baskıya karşın, başladığı noktaya, tekrar sıfır noktasına, kendi başına gelebilmek. Kimseden yardım almadan. Bir perdenin arkasında. Ve giderek - yüzü halka açırken, eller arkadayken. Havada vinçle asılıyken ayaklarından. Ve daha sonra - suyun altında!

Zincirlenmiş olarak suya atıldığında!

Ve dahası var: Zincirlenmiş, bir çuvala konmuş, çuval da bir sepete!
O hâlde suya atıldığında!